

ЗВУКОЗАПИС ВОКАЛЬНИХ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ В СИСТЕМІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

О.М. Василенко, народний артист України,
професор кафедри сценічного мистецтва та культури
Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: акмеологічний підхід, звукозапис, вокальні музичні твори, соціокультурна комунікація, звукорежисура.

Проблема професійного росту людини, її успішності є центральною для акмеології, що почала формуватись як самостійна наукова дисципліна у 90-ті роки ХХ століття. Акмеологічний підхід до змісту освіти, технологій навчання і виховання студентської молоді, управління навчально-виховним процесом дозволяє перевести мистецьку освіту зі стану сталого функціонування до активного розвитку і саморозвитку. При цьому значно підвищується якість освіти, освітнього процесу, оскільки в усіх суб'єктів освіти систематизуючими постають пізнавальні мотиви: навчання стає внутрішньою мотиваційною потребою, а творче переосмислення дійсності постає провідним та пріоритетним. Необхідність акмеологічного підходу в навчально-виховному, управлінському процесі закладів освіти мистецького спрямування очевидна, оскільки суспільство очікує, що ці випускники будуть комунікабельними, креативними, самостійно мислячими особистостями, які прагнуть до успіху й уміють самостійно будувати індивідуальну траєкторію розвитку.

Передусім, етапи розвитку суспільства залежать від економічних, політичних, соціальних сфер суспільної свідомості. Прогрес суспільства та його свідомий вибір сформувався завдяки історичним умовам. Естетичне осмислення – це компоненти що відображують ставлення людини до культурологічних аспектів, духовно-культурних цінностей свого народу. Серед важливих складників мистецької освіти в Україні є музичних напрям, зокрема, естрадне музичне мистецтво [2, с.22–25; 4, с.78–81].

Вокальне виконавство в галузях хорового співу та аудіовізуального мистецтва – явище динамічне. Це зображується у постійному русі модернізованих форм та компонентів, що відповідають за розповсюдження інформації у соціумі. Незважаючи на відносно невеликий історичний шлях розвитку, компоненти звукозапису сформувалися у світовому просторі музичної індустрії як унікальне художнє явище, що вирізняється своєрідною стилістикою та естетикою. У ХХІ ст. чинники музичної культури набувають особливої актуальності та виявляють основні пріоритетні напрями у філософії, що досить інтенсивно проникає до культурної свідомості музикантів. Засоби між елітарним мистецтвом та мистецтвом авангарду, зокрема музичного мистецтва естради, вже налагоджені й активно функціонує в світовій культурі. На теперішній час доволі актуальним для естрадно-мистецького соціуму вважається питання поетапної адаптації музичного хорового мистецтва ХХ та ХХІ століть до універсальних умов виховання музикантів у галузі естрадного напрямку. В першу чергу це відобразилося на носіях звукової інформації як цифрова

передача даних, а саме: компоненти накопичення, збереження та розповсюдження цифрових (звукових) елементів.

Звукозапис став невід'ємною складовою у системі передачі інформації, не лише як засіб радіо-інформативного характеру та кіно-трансляції, але й процес, що інтенсивно впровадився у галузь музичного мистецтва. Розвиток звукозаписуючого обладнання надав поштовх до масового використання мультимедійних баз у різних сферах музичної творчості. Однак існує ряд проблем, що потребують обґрунтування та вирішення задач.

Звукозапис можна класифікувати як окремих вид мистецтва, який об'єднує в собі визначені галузеві структури: інформатику, інженерію, звукорежисуру, педагогіку, логіку, музикознавство тощо. Для надання загального значення появи терміну «звукозапис» потрібно прослідкувати становлення історичних процесів формування основної термінології, що поглиблено асимілюються у музичному мистецтві [1, с. 17–20; 4, с.79–81].

Сучасна естетика звукозапису – це зміна живого виконання на штучне (неживе, синтетичне), враховуючи те, що більшість слухачів сприймають музику в цифрових зразках, що стає очевидною відповідальністю звукорежисера у формуванні естетичних смаків. Необхідно зауважити, що генеза звукозапису та звукозаписуючого обладнання, незважаючи на величезну палітру можливостей, є всього лише новим етапом еволюції музичних засобів у ХХІ ст. Вони не замінюють творчість, талант і культуру композиторів, музикантів, виконавців та звукорежисерів.

Звукозапис у ракурсі практичних аспектів, що виходять за рамки рішень техногенного характеру, має найбезпосередніше відношення до створення, зберігання та відображення культурних цінностей (результатів творчої спадщини та культурологічних систем в галузі музичного мистецтва). Важко уявити але на початку свого існування структура звукозапису була лише породженням технічного прогресу. Генеза звукозапису бере свій початок у період ХІХ ст., розгляд соціально-культурної ситуації того часу дозволяє повному дослідити причини появи високого ступеню розвитку аудіовізуального мистецтва.

Звукорежисура з'явилася як самостійний вид у галузі звукозапису в 1940–1950 рр. у зв'язку з масовим ростом електроакустичної апаратури та запису музичного матеріалу на магнітні стрічки [3, с. 46–52]. Однак, надані відомості спеціалістом у сфері звукорежисури В. Дьяченком, з приводу розвитку звукозапису в сфері мас-медіа культури, становлення історичного етапу звукозапису постає з 1880-х рр. ХІХ ст., відколи переважають прості музичні жанри (пісенні та мовні) [1, с. 19–21; 5, с. 35–37]. Так, автор поглиблено аналізує та надає відомості щодо історіографії аудіовізуального мистецтва (в нашому випадку – мистецтва, що тісно поєднано з галуззю естрадного співу), розподіливши періодизацію звукозапису в декілька етапів. Перший етап: 1930–1950 рр. ХХ ст. – початок зародження звукозапису в теле- та радіоэфірах; другий етап: 1950–1980 рр. ХХ ст. – зародження аудіовізуальних професій як звукорежисер, звукоінженер, звукооператор; 90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст. відбувається інтенсивний розвиток комп'ютерних мультимедійних технологій та музикознавчих програм, а також впровадження звукозапису в усі сфери мультимедіа на основі комерційної діяльності [3, с.46–52].

У розвитку музичного мистецтва кінця ХХ ст. відбулися свої пріоритети формування естрадного жанру. «Дефіцит часу» – ось гасло моменту винаходження нових технологій у створенні музичного продукту, що є причиною їх глобальності. Р. Безугла зазначає, що завдяки своїй різноманітності (якої ніколи не досягне жодна популярна або навіть «висока» культура), здатності дуже швидко перемикаєти з однієї мелодії на іншу, масова культура естрадного мистецтва безперервно пристосовується до різних типів аудиторії, що об'єднуються у більш-менш глобальну мережу».

Процеси еволюції у музичній культурі Європи та Америки виникли на початку ХХ ст. Типологізація «чужорідних» культурних елементів, в особливості основ жанру «ритмопею» була узятa із країн Азії та Африки. Ритмічність музичних композицій, вільне володіння та прояв сексуальності у творах, зрушення будь-яких канонів виступу на сцені, породили, виключно, новий жанр в мистецтві як «поп-музика». Поп-музика домінує в американській та (від середини 1960-х рр. ХХ ст.) у британській музичній індустрії. Вплив естрадної пісні на сучасну структуру міжнародної монокультури вагомий, проте більшість регіонів і країн мають свою власну стилістику виконання сучасного твору та його складових, створюючи локальні демо-версії. Деякі із цих тенденцій (наприклад «євро-поп») мали значний вплив на розвиток естрадного жанру в країнах Східної Європи (Австрія, Чехія, Німеччина, Великобританія та ін.). Західні електронні мотиви, отримані зі стилів поп-культури, співіснують або маргіналізують місцеві культурологічні надбання, що поширилися по всьому світу, і характеризують стилістичні загальні знаменники в глобальних системах комерційних музичних культур. Країни, що впроваджують технології естрадної поп-індустрії (Японія та Китай) розробили схему поп-музичної індустрії, де більшість структурних компонентів узятa із західних стилів поп-культури та вже протягом кількох років вражає музичні соціуми усіх континентів світу, окрім США. Поширення західного стилю поп-музики інтерпретувалося по-різному: у процесах американізації, гомогенізації, модернізації, творчого присвоєння, культурного імперіалізму та глобалізації. За даними британського музикознавця Саймона Фріта (Simon Frith), характеристики поп-музики – це привабливість для широкої аудиторії, а не до конкретної субкультури або ідеології, що акцентує увагу на майстерності, а не формальному «художньому» сюжеті. Музикант та вчений Тімоті Тейлор (Timothy D. Taylor) зазначив, що основний акцент робиться на записі, виробництві та технологіях звукозаписуючих компонентів. Тенденція виявляє існуючі течії в музиці, а не прогресивні розробки, і покликана стимулювати танцювальні ритми у мистецтві естрадного співу [3, с. 47–52]. Найпоширенішим жанром естради можна вважати пісню (текст) та інструментальну музику (ноти, що зафіксовані на нотному стані). Основною формою поп-музики є композиція, середня тривалість якої сягає від 2,5 до 3,5 хвилин і, як правило, вона відзначена послідовним і помітним ритмічним елементом, зміною фактури та стилем, а також основною та простою традиційною структурою. Загальні варіанти включає віршована форма (текст, покладений на музику) з акцентом на мелодичність: ритм і мелодія повинні бути простими з обмеженим гармонійним супроводом. Тексти сучасних поп-пісень зосереджені на простих тематиках – часто відображають романтичні відносини, хоча є і помітні виключення.

Термін «популярна музика» визначає своє походження декількома факторами, що історично сформували даний напрям: по-перше, як усі явища естрадної музики, що сформувалися історично (оркестрова музика, пісні політичного характеру, джаз, диско); по-друге, як будь-який зразок музичного твору (цілого або частини), що має неабияку популярність серед соціуму (фольклорна, класична, оперна музика). Естетичне осмислення мистецтва естрадного співу буває не лише зображено вербальними та аналітико-мистецтвознавчими засобами, а й музично-інтонаційними формами у таких проявах жанрово-стильових напрямків: пісні з кінофільмів, народні пісні, військові марші, джазові мелодії, арії з популярних опер та оперет, зразки симфонічної музики, твори із шоу-програм розважального характеру.

Загалом, можемо усвідомити, що синтез мистецтв, який є актуальним у контексті естрадної музики, інтенсивно впроваджується в соціум та його культуру. Передусім, це не просто синтез усіх видів мистецтв, а синтез жанрових, культурних компонентів музичної індустрії, де поєднуються джаз, рок, поп та інші вокально-інструментальні напрямки. Всі перелічені форми зображення музичного твору утворилися на основі фольклору народів світу (Європейський континент) та афро-американської культурної спадщини. Якщо говорити про історіографічні образи формування поп-культури, яка компонувала специфічні образи естради (це стосується й українського шоу-бізнесу), то надані компоненти здійснювались під впливом синтезу культурних інтенцій різних народів (як народів Європейського континенту, так й форм культури Американської гомонізації).

Початок ХХІ століття визначений характерними імпульсивними факторам, що вплинули на формування поп-музичної культури в зв'язку зі зниженням продажів компакт-дисків, інтернет-піратством цифрових файлів (пісень), а також зростанням популярності нових талантів поп-естради, які з'являлися завдяки телепрограмам та шоу, таким як наприклад «Pop Idol» у Великобританії. Протягом цього періоду деякі музичні критики, соціальні коментатори та майстри музичної індустрії (інсайдери) стверджують, що в сучасній поп-музиці знижується якість пісні, по-перше, через те, що групи (колективи) пишуть музичні твори недостатньо якісного характеру та з низьким рівнем музичної фонограми, а по-друге, виконавці є менш талановитими, ніж раніше. Тобто, соліст-вокаліст не замислюється над отриманням фахової вищої освіти, навчається за методиками інтернет-ресурсів та не практикує свій вокально-виконавських досвід серед досвідчених фахівців музичної культури.

Провал продажу музичних естрадних творів закінчився у 2012–2013 рр. завдяки впровадженню легальних цифрових завантажень із систем музичних сховищ інтернет-ресурсів, таких як «iTunes», «Google Play». За спостереженням викладача хореографічного мистецтва К.Уварової, поп-культура в усьому світі створила новий прототип звучання естрадних пісень, пронизаний електронною танцювальною музикою. Так К.Уварова розглянула всі жанри мистецтва (танцювальне, вокальне, інструментальне) з єдиної точки зору, що нині комп'ютер – це невід'ємна частина діяльності кожної обдарованої творчої особистості.

Загалом, ця проблематика потребує поглиблення і подальшого дослідження в системі культурологічних, мистецтвознавчих і театрознавчих вимірів, які наповнюють навчально-методичну літературу, програмне

забезпечення та інноваційні технології сучасної мистецької освіти в Україні початку XXI ст.

Список використаних джерел

1. Богуцький Ю.П. Парадигма національної культури в умовах глобалізації // Український народний музичний інструментарій: історія, теорія і методи дослідження: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції: до 40-річчя колекції українських народних музичних інструментів Музею театрального, музичного і кіномистецтва України (21–22 травня 2009 р., м.Київ) /Автори-упорядники: Горенко Л.І., Черкаський Л.М. Київ: ДАКККиМ, 2009. С. 16–21.
2. Вовкун В.В. Концепція інноваційного розвитку української національної культури: традиції та перспективи // Український народний музичний інструментарій: історія, теорія і методи дослідження: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції: до 40-річчя колекції українських народних музичних інструментів Музею театрального, музичного і кіномистецтва України (21–22 травня 2009 р., м.Київ) / Автори-упорядники: Горенко Л.І., Черкаський Л.М. Київ: ДАКККиМ, 2009. С. 21–27.
3. Gorenko L.I. Cultural values and priorities as a strategic direction of the development of Ukraine and Europe at the beginning of the XXI century: national and civilizational dimensions // XII Международная научно-практическая конференция «Perspectives of world science and education» (12–14 августа 2020 года, Осака, Япония) // Perspectives of world science and education. Abstracts of the 12th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2020. Pp. 46–53.
4. Ковтунович Т. Особливості розвитку національної самосвідомості в сучасному українському суспільстві // Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історія психології. Психолінгвістика / За ред. С.Д. Максименка, М.-Л.А.Чепи. Київ: Міленіум, 2006. Т.IX. Ч.1. С. 76–82.
5. Павко А. Методологія модерну і постмодерну: проблеми синтезу протилежних підходів // Вісник Національної академії наук України / Головний редактор Б.Є.Патон. Київ, 2011. № 3. С. 34–39.

УДК: 37.091.3-026.15: [316.722+37.01]

КРЕАТИВНІ ПРАКТИКИ У СФЕРАХ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ

Д.В. Зібіньова, директор Центру культури і мистецтв
Київський національний лінгвістичний університет

Ключові слова: критичне мислення, креативні практики, інновації, культура, освіта

Сучасна особистість, її знання, вміння та досвід, впливають на розвиток суспільства, в якому кожен вільно володіє інформацією, обирає джерело пізнання, має креативні здібності та критичне мислення, є соціально активним, вчиться, накопичує і використовує набуті знання протягом життя. З огляду на